

Szakértői vélemény

Megbízó: MNB-Ingatlan Zrt.

Megbízás tárgya. Korniss Dezső megvásárlásra felajánlott műveinek értékelése

Örömmel vállaltam el Korniss Dezső vásárlásra felajánlott festményeinek véleményezését. Korniss Dezső művészetével évtizedek óta foglalkozom, 2008-ban és 2018-ban is megrendeztem életműkiállítását, előbb a szentendrei MűvészetMalomban majd a Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galériában. E művek mindegyikét jól ismerem. Felhasználva kutatási eredményeimet, tapasztalataimat készítettem el a mellékelt listát, mely szakvéleményem részét képezi.

Korniss Dezső (1908-1984) a XX. századi magyar képzőművészet egyik legmeghatározóbb mestere. Művészetével több szalon kapcsolódott a korszak újító, avantgárd törekvéseihez és a szentendrei művészetéhez. A művesség becsülete, az esztétikai formai tökély híve volt. Munkásságára jellemző a nyelvi, stilisztikai sokoldalúság, az állandó formakereső magatartás, ami néha egymással párhuzamos alkotói módszerekhez, és egymástól élesen eltérő alkotói periódusokhoz vezetett.

Dr. Németh Lajos művészettörténész professzor szerint: „A vizualitás nyelvén Korniss beszél a legszebben magyarul”

Életrajz:

Korniss Dezső 1908. december 1-én született az erdélyi Besztercén. 1910-ben a család Budapestre költözött. 1922-ben meghatározó élménye volt a Szépművészeti Múzeum magyar képtárában tett látogatás, ezért elhatározta festő lesz, s 1923-ban beiratkozott Podolini Volkman Arthur magániskolájába. 1923 decemberétől 1924 májusáig Hollandiába került a Vöröskereszt üdültetési akciójával. Itt találkozott Rembrandt, Vermeer és Frans Hals műveivel és megismerkedett Huszár Vilmossal, akinek műtermében először alkotott fogalmat a nyugat-európai avantgárd festészetről. A holland környezet tiszta, kemény, puritán konstruktivitása döntően hatott rá. 1925-ben felvették az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára, festő szakra. Itt Csók István és Vaszary János volt a mestere. 1926-ban csatlakozott Kassák Munka-köréhez. 1927-ben Korniss Kepes Györggyel, Schubert Ernővel és Trauner Sándorral avantgárd szellemű csoportot alakított a főiskolán. Később csatlakozott hozzájuk Hegedüs Béla és Veszelszky Béla is. Elméleti írásokat olvastak, érdekelte őket a modern zene (Bartók, Sztravinszkij, Schönberg), az építészet (Le Corbusier, a Bauhaus) és a népművészet. 1928-ban a főiskola végzős növendékei kiállítottak a Műcsarnokban. Éles sajtótámadások érték őket, majd a Kultuszminisztérium vizsgálatot indított a fiatal avantgárd művészek ellen. Hegedüs Bélát és Vajda Lajost eltanácsolták, Korniss nem kaphatta meg az iparostanonc iskolai oklevelét. 1930 végén Korniss Párizsba utazott, közben járt Hollandiában és Belgiumban. 1932-ben Bartók és Kodály hatására a népművészetben kereste a kiindulópontot, hogy kialakíthasson egy magyar gyökerű modern festészetet. 1934-ben Szentendrén talált rá arra a helyre, ahol elképzelései megvalósítását Vajda Lajossal el tudta indítani. 1935-ben megértette, hogy a városra jellemző barokk építészeti formák miatt mégsem Szentendre a legalkalmasabb hely számára, felfedezte Szigetmonostort, ahol, „csodálatos csend, nyugalom és egyszerű formák fogadták”. A háború kezdetéig dolgoztak itt, de közben a pénzhiány és a betegség sokszor hosszabb időre leállította a munkát. 1940. február 1-én behívták katonának, 1942-ben Kurszkba, majd

Kijevbe került, a kijevi múzeumban látott ikonok döntő élményt jelentettek számára. 1943 májusában szerelték le, ekkor tért haza Pestre. 1943-ban Fekete Nagy Béla kerámiaműhelyében dolgozott, itt ismerkedett meg Kállai Ernővel. 1944-ben újból behívót kapott, majd hadifogságba esett, s 1945 májusában szabadult. 1945-ben folytatta „szentendrei programját”. 1946-ban az Európai Iskola alapító tagja volt, s az Európai Iskola adta ki Mezei Árpád előszavával 1945 – 1946-ban készített, Rimbaud által inspirált „Illuminációk” című sorozatát. 1947-ben tanári állást kapott az Iparművészeti Főiskolán, ahol alakrajzot tanított, 1948-ban azonban elbocsátották. Ekkor visszavonult a művészeti élettől, amatőr bábszínjátzó csoportoknak bábokat és díszleteket készített, s munkaidő után rendszeresen festett. 1956 és 1962 közt nagyméretű zománckalligráfiákat, majd tuskalligráfiákat készített. 1958-ban egy évet Hollandiában, Párizsban és Brüsszelben töltött. 1958-tól megbízást kapott néhány épületdíszítő munkára (Dorogi utcai OTP-ház és a Royal szálló mozaikja, a keceli iskola üvegablaka). 1962 és 1969 között nyolc animációs filmet készített Kovásznai Györggyel együtt a Pannónia Filmstúdióban. 1963-ban megalkotta „Metamorfózis” sorozatát. 1968-ban „Pásztorok” című festményével megkezdte szűrmotívum-feldolgozásait. 1972-ben a budapesti Rezeda utcában Attalai Gáborral, Bak Imrével, Csiky Tiborral közösen bemutatót tartott, melyen főként fotómontázsokat és konceptuális jellegű műveket állított ki. 1975-ben „Ecsetrajzok” címmel kamarakiállításon mutatta be kalligrafikus akvarelljeit és tusrajzait a hatvani Hatvany Lajos Múzeumban. 1978-ban „Illuminációk” címmel állította ki monotypia-sorozatának hatvan darabját a hatvani Hatvany Lajos Múzeumban. Az 1970-es évek vége felé Korniss barátjával Tandori Dezső költővel közös indigó-illuminációs műsorozatot készített. 1979-ben a szentendrei Ferenczy Múzeum kiállítással köszöntötte a hetvenéves Korniss Dezsőt. 1980-ban a Magyar Nemzeti Galériában megrendezték életműkiállítását. 1984. augusztus 17-én meghalt.

Művészetének elhelyezése a magyar művészet történetében:

A fiatal pályakezdő Korniss Dezső nem akart az 1930-as évek nagyrészt konzervatív szemléletű, gyakran epigonizmusba süllyedő magyar piktúrájához semmit sem hozzátenni, új irányba vágyott, mely modern és mégis egyedien magyar. Ekkor hallotta Párizsban Bartókot zongorázni, ahol a népi, a humánus és az európaiság tökéletes ötvözete csodálattal töltötte el. Az ő példája nyomán támadt az a gondolata, hogy a képzőművészetben is innen kellene kiindulni, hogy neki is a népművészet nyújtotta lehetőségek felhasználásával kellene formagyökereket találnia, ha igazán sajátos, őszinte és haladó festészetet akar. Bartók művészetében a népi, a humánus és az európaiság tökéletes ötvözete csodálattal töltötte el. A bartóki párhuzamot akarta megteremteni a festészetében. A népművészet nyújtotta lehetőségek felhasználásával kellett formagyökereket találnia sajátos, őszinte és haladó festészetéhez. A bartóki program alapján néprajzi gyűjtésbe kezdett, de nem magát a népművészetet kutatta és még csak nem is a motívumok érdekelték, hanem a forrást, az alapot kereste, amelyből kiindulva később lefektette művészetének törvényszerűségeit. Nem a folklórt ültette át személyiségét is tükröző munkáiba, hanem csak az inspirációit szerezte onnan, és a bartóki metódust követve eljutott a jelig, a monochromiáig. Korniss több mint félévszázados munkásságát végigkíséri az állandó belső megújulás, az új utak folyamatos keresése. A kornissi életmű bővelkedik egymásnak ellentmondani látszó alkotói korszakokban. A szentendrei korszak konstruktív szürrealista kompozícióinak, a kalligráfiáknak, és a szűrmotívumos képeknek mestere ugyanaz a virtuóz festő. Egy szellemi mag azonban végig jelen volt művészetében, ami összeköti ezt a sokszínű életművet, ez pedig a megőrzött kezdeti bartóki gondolat, a szándék, hogy tiszta forrásból merítve alkosson egyszerre magyar és haladó európai művészetet.

Korniss Dezső a magyar művészettörténetben nemcsak kivételes utat járt be, hanem egyben útravalót is adott, festészetünk számos későbbi kiemelkedő alakját tanította meg életének és művészetének példájával, emberként, művészként élni. Ezért az 1960-as évek elején a fiatal művészek közül néhányan kísérletet tettek arra, hogy „helyre tolják a kizökkent időt”, s újra összekapcsolják a magyar művészetet az európai művészetnek abba az áramába, mely 1949-ben az Európai Iskola művészcsoport feloszlásával megszakadt. Őket is, - csakúgy, mint az Európai Iskola egykori tagjait - egy „belső szabadságra való hajlandóság” csoportosította, s ők is „hidat akartak verni a múltba...hogyan lépéseket tehessenek a népművészet és az ősi primitív művészetek felé, hogy ráleljenek a tiszta forrásra, s új kifejezésmóddal fejezhessék ki művészetükben immár a 'dolgok titkos elvont lényegét’.”

Ezek a fiatalok (Bak Imre, Csiky Tibor, Keserü Ilona, Nádler István és mások) felkeresték az Európai Iskola visszavonultan élő művészt, Korniss Dezsőt, hogy megtudják, mi történt ebben az évszázadban a magyar művészetben, hogy megtalálják az elképzeléseik előzményeit, hogy véleményét kérjék mindarról, amivel kezdő művészként próbálkoztak, s hogy megismerhessék azt az egyedülállóan tiszta, egzakt megfogalmazást, azt az igényességet, amely egyedül a sajátja. S legfőképpen, hogy kövessék azt a következetes magatartást, azt a szilárdságot, s azt a gondolati- és tettebeli szabadságot, mely Korniss alkotói habitusát jellemezte. S felfedezték a közös szándékot: a nemzetközi áramlatokra való figyelmet és a népihez való kötődést, s hogy a személyes, sajátos nyelv mellett ez erősítheti a kép intenzitását. Ahogy Korniss Dezső a művészetről beszélgetve megfogalmazta nekik: Bartók legyen a példa”.

A műtárgypiac vizsgálata:

A 2018-ban megrendezett Korniss életműkiállítás (Csak tiszta forrásból. Hagyomány és korszerűség Korniss Dezső művészetében) kapcsán összeállítottam a művész életműkatalógusát, s ezt áttekintve megfigyelhető, hogy a főművek nagy része jelenleg szinte mozdíthatatlan magángyűjteményekben vannak, a közgyűjtemények viszonylag későn észbe kapva próbálták a hiányzó műveket „bepótolni”, Korniss műveket vásárolni.

A II. világháború után, 1945-ben többekkel együtt Pán Imre (1904-1972) művészeti író, szerkesztő, könyvkiadó, költő, szervező testvérével, a pszichológus, filozófus, művészeti író Mezei Árpáddal (1902 – 1998) megalakította az Európai Iskola nevű művészcsoportot. Három év alatt, 1948-48 között 38 kiállítást rendeztek, előadásokat tartottak, kiadták az *Index* nevű röpiratot és az Európai Iskola Könyvtára sorozatot. Pán és Mezei nem csupán a nyilvánosság fórumainak megteremtésével segítette a képzőművészeket, köztük Korniss Dezsőt, hanem azzal is, hogy rendszeresen vásárolták alkotásait. Így jó néhány mű került a gyűjteményükbe. Ebben az időben az intézmények közül a Fővárosi Képtár vásárolt néhány kisebb méretű, kevésbé jelentős művet a művésztől. Korniss az 50-es években „tiltott” művész lett, egészen 1965-ig nem szerepelhetett kiállításokon, nem vásárolták alkotásait, ezért az 1965-ben őt elsőként felkereső Kolozsvár Ernő győri tanár gyakorlatilag az egész addigi életműből szabadon válogathatott, s kivételes ízléssel választotta ki az életmű legfontosabb darabjait. Az akkor nagy szegénységben élő művésznak biztos támaszt jelentettek ezek a vásárlások. Ennek ellenére Korniss pontosan tudta a saját helyét a magyar avantgárdban, és tisztában volt a saját értékeivel. Kolozsvár Ernőnek (aki hosszú ideig egyetlen gyűjtője volt) sem engedett az árból, 1965-ben *Fuvolázó II*, 1950. című művét 16 ezer Ft-ért adta el, azzal a kikötéssel, hogy az összeget nem részletfizetéssel, hanem egy összegben kell kifizetni. (Ebben az időben 1200 Ft volt egy átlagos havi fizetés! Néhány ár összehasonlításképpen a BÁV korabeli aukcióiról: Paál László: *Erdei tisztás* c. műve 12 ezer,

Kosztai József: Kukoricatörők 20 ezer Ft-os rekordáron került új tulajdonosához.) A későbbiek során még sok főmű került a Kolozsváry-gyűjteménybe. Ennek a gyűjteménynek a kvalitásbeli értékeit csak Nudelman László gyűjteménye tudta megközelíteni. (Mind a Kolozsváry Ernő, mind pedig Nudelman László kiemelkedő Korniss anyagának összegyűjtésekor fontos szerepet játszott, hogy nagyon mély, baráti kapcsolatot alakítottak ki a nem éppen „könnyű természetű”, bizalmatlan, kevés beszédű mesterrel.) Nudelman Lászlónak ráadásul megvolt az anyagi háttere, s ki tudta fizetni a Korniss által megszabott, a kor műtárgyvásárlásait meghaladó árakat. 1981-ben a Sárga kalligráfia című képet 200 ezer Ft-ért vásárolta meg, akkor ez volt a legdrágább mű a műtárgypiacon. Tehát, már abban az időben is a kiváló kvalitásértékkel rendelkező gyűjtők a legmagasabbra értékelték Korniss művészetét. A közgyűjtemények csak később kezdtek el Korniss Dezső művei iránt érdeklődni. Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria akkori igazgatója a 60-as évek végén Korniss Feszület II.(1947) című főművét szerette volna megszerezni, de az a mű akkor már a Kolozsváry-gyűjteménybe került, így csak párdarabját az Ellentét II.(1947) című képet tudta megvásárolni. Főként Korniss halála után igyekeztek a múzeumok a gyűjteményükben levő hiányokat bepótolni, s műveket vásárolni. A Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria a mai napig igyekszik főművekkel gyarapítani a gyűjteményét, a Korniss életműkiállítás előtt, 2018-ban vásárolta meg az intézmény a Tücsöktánc I-X. (1949 körül) című fontos műalkotást 80 millió Ft-ért. A magángyűjtők közötti vásárlásoknál is hasonló árakat figyelhetünk meg. Az aukciós piacon pedig gyakorlatilag nem szerepelt jelentős Korniss mű, pedig nagy igény lenne a magángyűjtők részéről. Korniss műveinek érték meghatározásához szintén egy adalék, hogy a 2018-ban megrendezett Korniss Dezső életműkiállításán bemutatott jó néhány műtárgynak a biztosítási értéke 80 – 120 millió Ft között került megállapításra.

Ahogy elemzésemben már kifejtettem Korniss Dezső nagy hatással volt a magyar neoavantgárd művészet meghatározó alakjaira, a mai élő klasszikusok közül jó néhány alkotó művészetére. Bak Imre, Nádler István, Keserű Ilona, Csiky Tibor, Lantos Ferenc Korniss nyomán indultak el a „bartóki úton”, s használták fel az archaikus művészet elemeit, s alakították ki művészetüket. Tót Endrére, Altorjay Sándorra pedig Korniss kalligráfiai hatottak. S ma a fent említett művészek alkotásai kiemelkedő áron kelnek el az aukciókon. (Nádler István: Kapcsolat c. képe 35 millió Ft, Keserű Ilona Kapcsolat c. műve 16 millió Ft) Keserű Ilona nemzetközi elismertségére példa, hogy a 2021-ben a Pompidou Központban majd a bilbaói Guggenheim Múzeumban megrendezendő Nők az avantgárd művészetben című kiállításra a világból 80 művész alkotását válogatták be, köztük Keserű Ilona az egyetlen magyar résztvevő. Ezek iránt a művészek iránt, akik Korniss hatására megújították a magyar művészetet, mára a világ legfontosabb múzeumai érdeklődnek (Tate Modern, Pompidou Központ), s itthon is a műkereskedelemben műveik nagyon magas áron cserélnek gazdát. S ez az érdeklődés felértékelte kortársaik és jó néhány elődjük, mesterük műveit is.

A szakértői értékmeghatározás módszere:

Eddigi szakértői munkám során felgyűlt adatokat használtam fel az értékmeghatározásban. Az életrajznál és a szakértői vélemény kialakításánál saját, évtizedek alatt felhalmozott kutatási anyagomat építettem be. Figyelembe vettem a művek helyét Korniss Dezső életművében, munkásságában, ehhez nagy segítséget jelentett az általam elkészített oeuvre-katalógus. Árak kialakítása során figyelembe vettem tapasztalataimat, melyek a magángyűjtők közti kereslet – kínálat eseteire is alapozódnak.

Az is fontos szempont volt, hogy a vásárlásra felkínált képek állapota kifogástalan. Korniss Dezső híres volt arról, hogy bármilyen anyagi helyzetben is volt, csak a legmagasabb minőségű anyagokat használta fel művei elkészítéséhez. Ezért a csaknem nyolc évtizede készült alkotások is tökéletes állapotban vannak, restaurátori beavatkozást nem igényelnek. Fontos, hogy Korniss általában maga választott keretekbe keretezte műveit, a legtöbb esetben a kor híres keretezőjének Géberth Endrének a kereteit használta. Így ezek a keretek hozzátartoznak a művekhez, együtt alkotják meg a mű karakterét.

Korniss Dezső a magyar művészettörténet egyik legjelentősebb képviselője a XX. században. Iskolateremtő szerepe elvitathatatlan, ezért nem lehet kérdés, hogy a legmagasabb árkategóriába lehet besorolni. Mivel a műtárgypiacon gyakorlatilag fontos mű fellelhetetlen, ezért jelentős műveinek a helyét 40 - 150 millió Ft-os nagyságrendben kell kijelölni.

A szakvéleményben levő képek

Korniss Dezső: Fekete-piros „kalligráfia”, 1959;

Korniss Dezső: Fekete-sárga kompozíció, 1959

című művek alsó becsértékét 30 millió Ft-ban felső becsértékét 40 millió Ft-ban határoztam meg. A két érték közti értéksávban meghatározott árakat reálisnak tartom, megfelelőnek a jelenlegi műtárgypiaci viszonyoknak.

Budapest, 2020. július 4.

Kolozsváry Marianna
művészettörténész

Korniss Dezső

Fekete-piros „kalligráfia”, 1960

zománcfesték, farost, 38,5x28,5 cm

J. n.

Proveniencia:

Nincsenek adatok arra, hogy ki vásárolhatta meg a művet Korniss Dezsőtől, de néhány tulajdonosváltás után került jelenlegi tulajdonosához.

Képleírás:

Fekete, szürke elkent formák alól itt-ott előbukkanó kisebb-nagyobb vörös formák, felületek láthatók a képen.

Állapotleírás:

A kép nagyon jó állapotban van. A mű Korniss Dezső által készített vászon paszpartuban, keretben van keretezve.

Műleírás:

A mű címe téves, valószínűleg későbbi címadás, mert a kép a Metamorfózis-variációk darabja. Az okozhatta ezt a tévedést, hogy a mű a kalligráfiákkal azonos időszakban készült. Az 1960-as évektől kezdve festett Metamorfózis-variációk a kalligráfiák végtelen terével szemben sokkal intimebb kompozíciók, ezért is általában kisebb méretűek. A zománccal papírra, fotópapírra festett, kapart, törölt, nyomott formák különös térhatásokat keltenek, mintha tájakat, városokat, belső tereket ábrázolnának, noha nincsenek rajta felismerhető, beazonosítható motívumok. Itt fontosak a technikai részletek, a fény szerepe, a matt és a fényes felületek váltakozásának játéka. A vastagon felvitt fekete festéket Korniss visszatörölte, s így különös térhatásokat hozott létre, a fekete festék alól előtűnő vörös formák drámai hatást eredményeznek. A fényes és a matt festék váltakozása is nagy mesterségbeli tudást mutat, s váltakozása robbanásszerű hatást eredményez. Ez a variáció azért különleges, mert általában a kalligráfiákra jellemző az érzelmes, szenvedélyes előadásmód, de ennél a műnél hasonló kirobbanó energiát figyelhetünk meg. A metamorfózis sorozattal Korniss egy új kifejezésformát alakított ki.

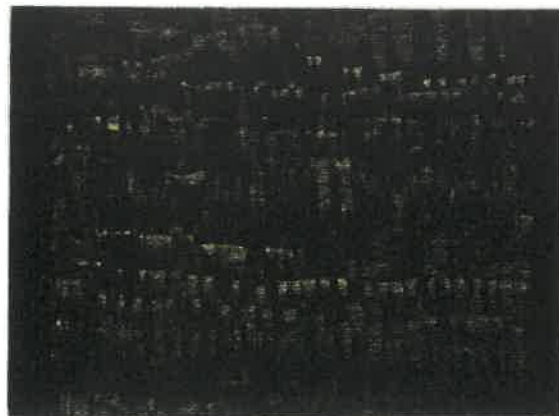
A mű becsértékét 15- 20 millió Ft között állapítom meg.

Korniss Dezső

Fekete-sárga kompozíció, 1960

zománccfesték, farost, 28,5x38,5 cm

J. n.

Proveniencia:

Nincsenek adatok arra, hogy ki vásárolhatta meg a művet Korniss Dezsőtől, de néhány tulajdonosváltás után került jelenlegi tulajdonosához.

Képleírás:

Fekete elkent formák alól szinte sáv alakú formákban itt-ott előbukkan az alatta levő sárga felület.

Állapotleírás:

A kép nagyon jó állapotban van. A mű Korniss Dezső által készített paszpartuban és keretben van.

Műleírás:

A mű címe nem pontos valószínűleg későbbi címadás, mert a mű a Metamorfózis-variációk darabja. Az 1960-as évektől kezdve festett Metamorfózis-variációk a kalligráfiák végtelen terével szemben sokkal intimebb kompozíciók, ezért is általában kisebb méretűek. A zománccal papírra, fotópapírra festett törölt formák különös térhatásokat keltenek, mintha egy várost látnánk a felsejlő éjszakai fényeivel. Ezt felerősíti a fény szerepe, a matt és a fényes felületek váltakozásának játéka. Itt az erőteljes, robbanásszerű hatás helyett hűvösen tiszta, átszellemült, szelíden bensőséges látomást érzékelünk. Az ember nélküli tér végtelen világa tárul fel előttünk. Csend, mozdulatlanlanság, lélegzetelállító magány tölti be a teret. Az ember nélküli anyaghalmaz félelmetes és megsemmisítő víziója. Pilinszky János szavai, melyet Korniss Dezső 1965-ös kiállítás megnyitóján mondott el, jól jellemzik ezt a művet: „Ezzel a mikrokozmosz és a makrokozmosz új tájaira érkezett el.... Ember nemlakta vidékre”

A mű becsértékét 15- 20 millió Ft között állapítom meg.

